

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

KONSERVASYON UYGULAMALARI

Kitap Şifhanesi ve Arşiv Dairesi Başkanlığı

Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi
Veliyyüddin Efendi Koleksiyonu - 466
Kitâbü'l-âsâr fi'l-fıkh ve'l-hadis
Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî

Özlem UZUN
2018

ESER VE MÜELLİFİ HAKKINDA

el-Âsâr adıyla bilinmektedir. Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'nin (ö. 189/805) bu eserinde Hanefî fikhında delil olarak kullanılan ahkâm hadisleri bir araya getirmiş; hocası Ebû Hanîfe'den rivayet ettiği merfû, mevkuf ve mürsel hadisleri fikh bablarına göre sınıflandırmıştır. Hocasının yanı sıra muhtelif hocalardan aldığı bazı rivayetlere de eserinde yer vermiştir. İlgî görmüş bir eser olan *el-Âsâr*'ın yazma nüshaları hemen hemen bütün dünya kütüphanelerinde mevcuttur. Özellikle Hindistan âlimleri tarafından esere ta'lik ve şerhler yazılmıştır¹. Konservasyona alınan nüshasının müstensihî ve istinsah tarihi bilinmemektedir.

Ebû Abdillâh Muhammed b. el-Hasen b. Ferkad eş-Şeybânî, 132 (749-50) yılında Vâsıt'ta doğmuştur. Ailesiyle birlikte Kûfe'ye yerleşmiş ve orada yetişmiştir. Kûfe'de Ebu Hanife ile öğrencilerinden ve başka alimlerden dersler almıştır. Medine, Mekke, Horasan ve Basra'da da çeşitli alimlerin ders halkalarına katılmıştır. İlim yolculukları akabinde Bağdat'a yerleşen Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî ilmî birikimi ile dikkatleri üzerine çekmiştir. Bir yandan ilmî çalışmalarını sürdürürken kadılık ve sonrasında baş kadılık görevlerinde bulunmuştur. Hicrî 189 senesinde Hârûnürreşîd'in refakatinde gittiği Rey'de vefat etmiştir. *el-Asl*, *el-Câmi'u's-sagîr*, *el-Câmi'u'l-kebîr*, *Muvatta'ü'l-İmâm Mâlik rivâyetü Muhammed* diğer eserlerinden bazılarıdır².

¹Çakan, İ. L., "el-ÂSÂR", DİA III, İstanbul, 1991, s. 460

²Taş, A., "ŞEYBÂNÎ, Muhammed b. Hasan", DİA XXXIX, İstanbul, 2010, s. 38-42

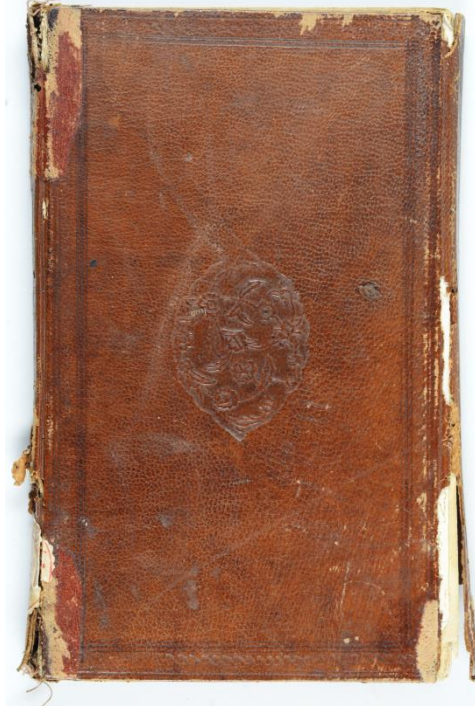
MÜHÜR VE DİĞER KAYITLAR

Nüshanın 1a sayfasında silik halde temellük kaydı bulunmaktadır. 106b ve 107a sayfalarında fevaid (nüshaya eser dışında alınmış notlar) kayıtlıdır.

1b/7b/32b/107b sayfalarında Veliyyüddin Efendi'nin vakıf mührü bulunmaktadır. Mühürde, "Vakfı Şeyhü'l İslâm Veliyyüddin Efendi İbnu'l Merhum El-Hacc Mustafa Ağa ibnu'l Merhum el-Hacc Hüseyin Ağa, sene 1175 / 1761-2." yazılıdır.

CİLT

Eserin cilt ölçüleri 11,1x18,2x0,2 cm olup; cildi kahverengi deridir. Kapak içleri ve mıkleti ebrulu kâğıtla kaplıdır. Ön-arka kapak ve mıklet dış yüzeylerinde şemse formu mevcuttur. Cilt tek parça deriden oluşmaktadır.

METİN

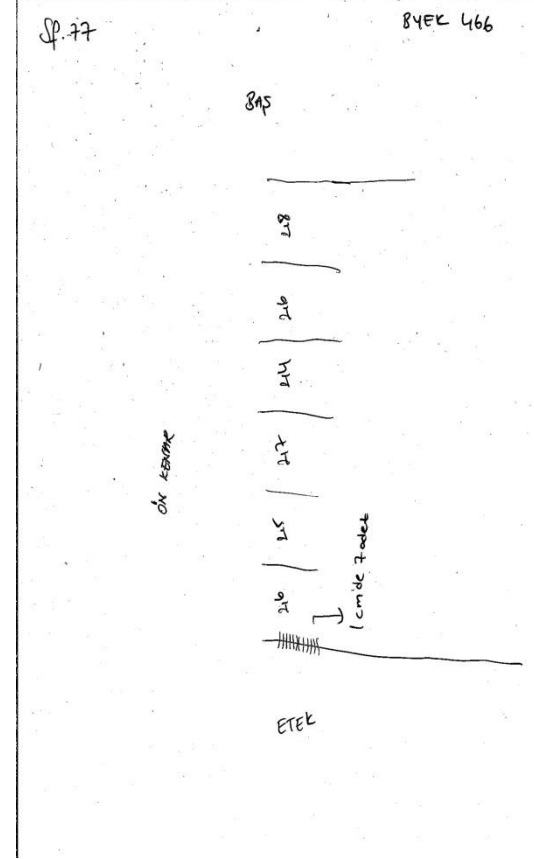
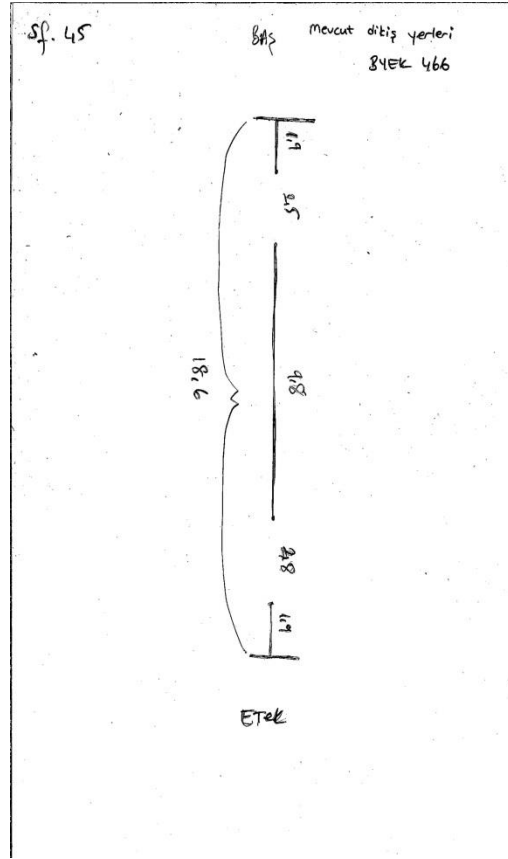
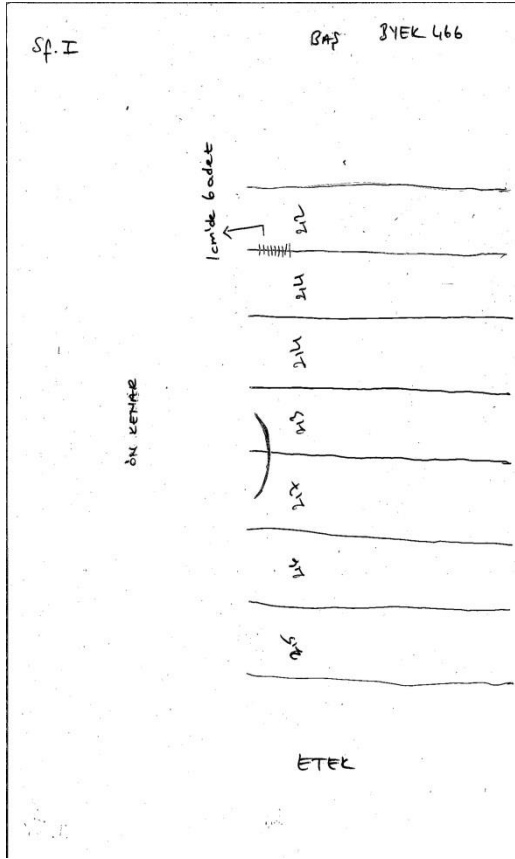
Eserin metin kısmı 18,6x11,4 cm ölçülerindedir ve 109 varaktadır. Metin 21 adet satır düzeninde olup; altın, kırmızı ve siyah mürekkep kullanılarak yazılmıştır. Metnin 1b sayfasında bulunan tezhip lacivert ve altın zemin üzerine sarı, beyaz, kırmızı ve mavi renkler kullanılarak yapılmıştır.

KÂĞIT ÖZELLİKLERİ

Eserin yan kâğıtları Avrupa kâğıdıdır. Metin kısmında ise Doğu kâğıdı kullanılmıştır. Eserde kullanılan Avrupa kâğıtları 0,12-0,14 mm, Doğu kâğıtları ise 0,07-0,10 mm kalınlığındadır. Metin kısmında kullanılan kâğıdın pH değeri 5,03-5,25 aralığındadır. Yapılan analiz sonucu kâğıtta herhangi bir mikroorganizma tespit edilmemiştir.

KÂĞIT ÖZELLİKLERİ

ESKİ ONARIMLAR - CİLT ve METİN

Cildin sertap ve sırt kısımlarında deri onarımlar mevcuttur. Metin kısmında ise bazı yazılı alanlarda, etek, baş ve sırt kısmında kâğıt onarımlar bulunmaktadır.

BOZULMALAR - CİLT

Eserin sırt kısmında böcek delikleri ve eksik kısımlar bulunmaktadır. Sertap kısmında yırtıklar ve eksik kısımlar mevcuttur. Kapaklarda çizikler, yırtılma ve tozlanma tespit edilmiştir.

BOZULMALAR - METİN

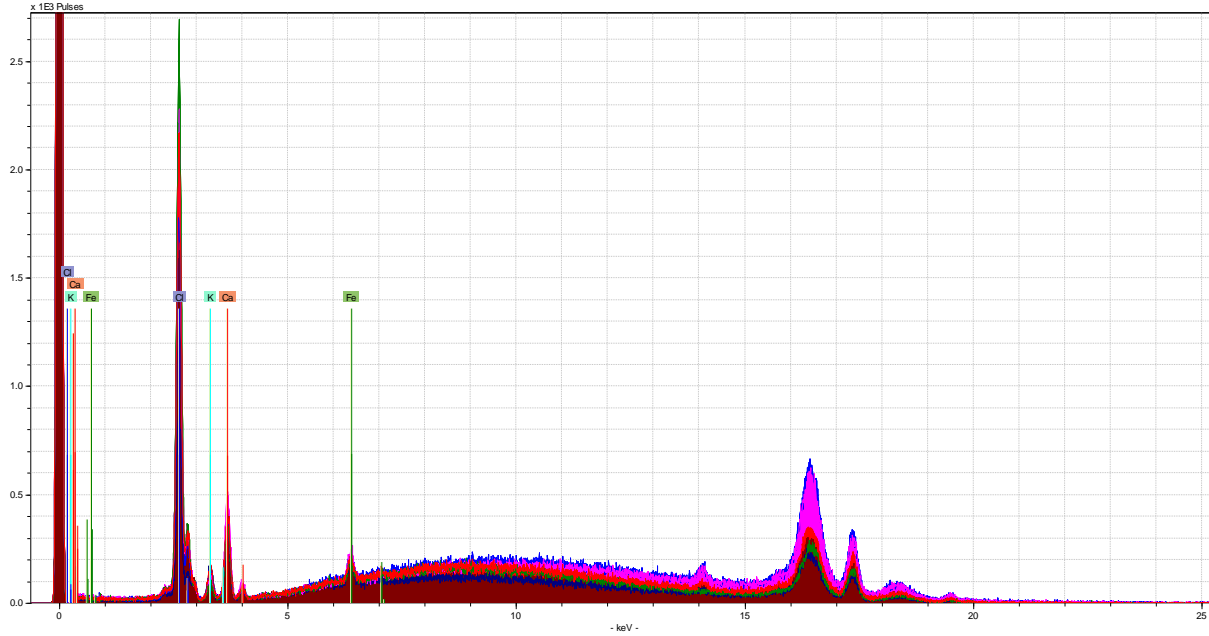

Eserin forma dikisinde kopmalardan dolayı formların bir kısmı dağınık durumdadır. Metin kısmında kırılmalık hasarı, böcek delikleri, su lekesi, kırılma, eksik kısımlar, deformasyon, katlanma ve dikış yerlerinde yırtıklar bulunmaktadır.

ANALİZ TABLOSU

Analizler	Biyoloji	pH	Raman	XRF	Spot Test
Yapıldı	√	√	√		
Yapılmadı				√	√

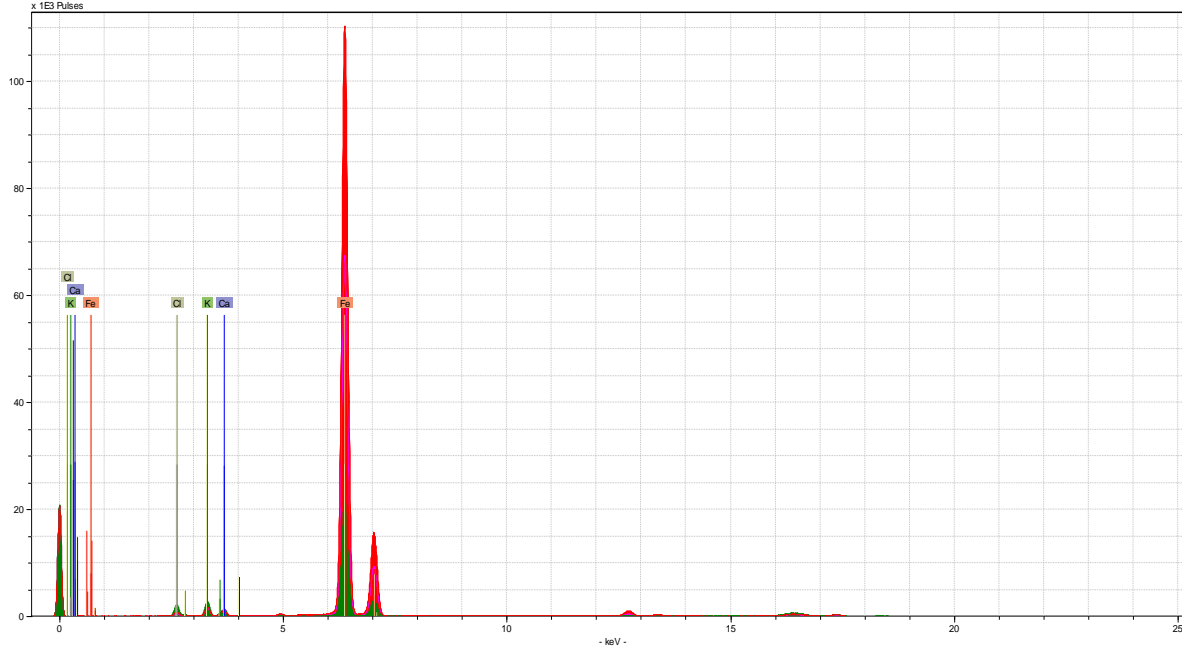
ANALİZLER - XRF

Şekil 1- Kırmızı spektrum: 34a, yeşil spektrum:39a, pembe spektrum: 55a, mavi spektrum: 56a, lacivert spektrum:95a, bordo spektrum:96a sayfası kâğıt XRF spektrumu

34a, 39a, 55a, 56a, 95a ve 96a'da kâğıt kısmında yapılan XRF analizlerinde majör element olarak Cl (klor), minör element olarak Ca (kalsiyum) tespit edilmiştir. K (potasyum), Fe (demir) ve S (kükürt) düşük sinyal elementleridir.

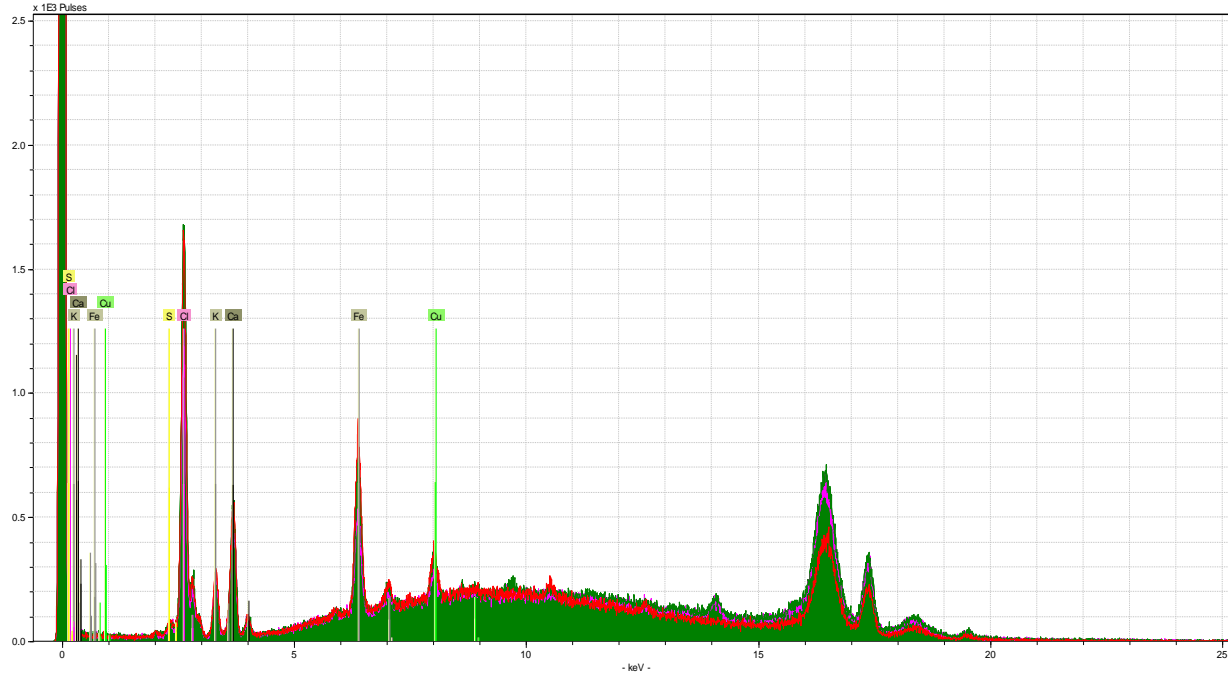
ANALİZLER - XRF

Şekil 2- Kırmızı spektrum: 34a, yeşil spektrum:56a, pembe spektrum:95a sayfası foxing XRF spektrumu

34a, 56a ve 95a'da oluşan foxinglerde majör element Fe (demir) olup sinyal şiddeti görece yüksektir. Demir sinyal şiddetleri sırasıyla ~28:5:17 oranındadır.

ANALİZLER - XRF

Şekil 3- Kırmızı spektrum:39a, yeşil spektrum:55a, pembe spektrum:56a sayfası siyah mürekkep XRF spektrumu

39a, 55a ve 56a'da kullanılan siyah mürekkeplerde majör element olarak Cl (klor), minör element olarak Ca (kalsiyum) ve Fe (demir) tespit edilmiştir. Siyah mürekkeplerin karbon (is) mürekkebi kullanılarak hazırlandığı düşünülmüştür.

KONSERVASYON KARARLARI

Yazılı ve görsel belgelemesi tamamlanan eserin detaylı olarak durum değerlendirmesi yapılmış, aşağıdaki konservasyon işlemlerine karar verilmiştir.

- Eserin in-situ olarak çalışılması,
- Eserde bulunan eski onarımların çıkarılması,
- Eserin kırılmalık hasarının antioksidan emdirilmiş kâğıt ile giderilmesi,
- Eserin şirazelerinin sağlamlaştırılıp eksik kısımlarının tamamlanarak yeniden kullanılması

KONSERVASYON - METİN

Cilt ve metin birbirinden mekanik olarak ayrılmış, formların sırt kısmında bulunan eski yapıştırıcı kalıntıları ve onarımlar metil selüloz ile nemlendirilerek eserden uzaklaştırılmıştır. Sayfalara konservak ile kontrollü şekilde kuru temizlik işlemi yapılmıştır.

KONSERVASYON - METİN

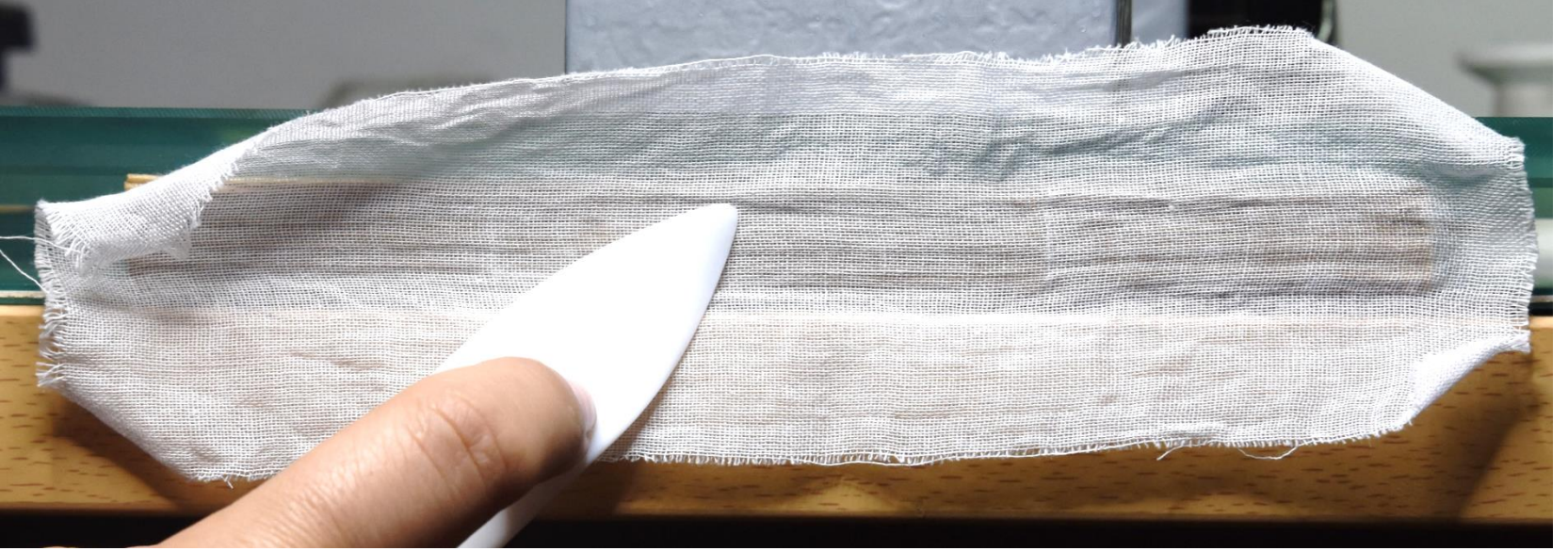
Eserin asidite hasarı olan sayfalarına Bookkeeper uygulanmıştır. Sayfaların kırılğan kısımları antioksidan emdirilmiş Japon kâğıdıyla çift taraflı olarak sağlamlaştırılmıştır. (RK000 Japon kâğıdı Klucel-G ile hazırlanarak yeniden nemlendirilebilir (remoistenable tissue) hale getirilmiş ve bu şekilde uygulanmıştır.)

KONSERVASYON - METİN

Eksik kısımlar uygun renk ve kalınlıkta boyanan Japon kâğıdıyla tamamlanmıştır. Eserde bulunan böcek delikleri yeniden nemlendirilebilir Japon kâğıdıyla (RK00) ile çift taraflı olarak sağlamlaştırılmıştır. Sayfaların sırt kısmında bulunan eski onarımlar çıkarıldıktan sonra bağımsız durumda olan çift varaklara Japon kâğıdı ile yeni sırt yapılmıştır.

KONSERVASYON - METİN

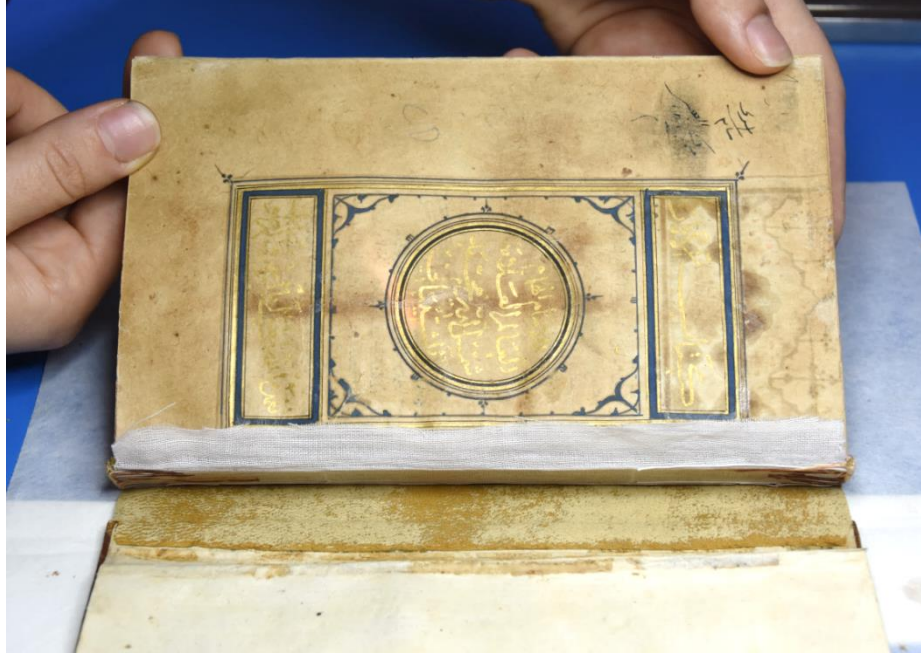
Formalar eski düzenine getirilerek keten ip ile iki duraklı zincir dikiş tekniğinde dikilmiş ve yeni tekstil sırta nişasta tutkalı ile yapıştırılmıştır.

KONSERVASYON - CİLT

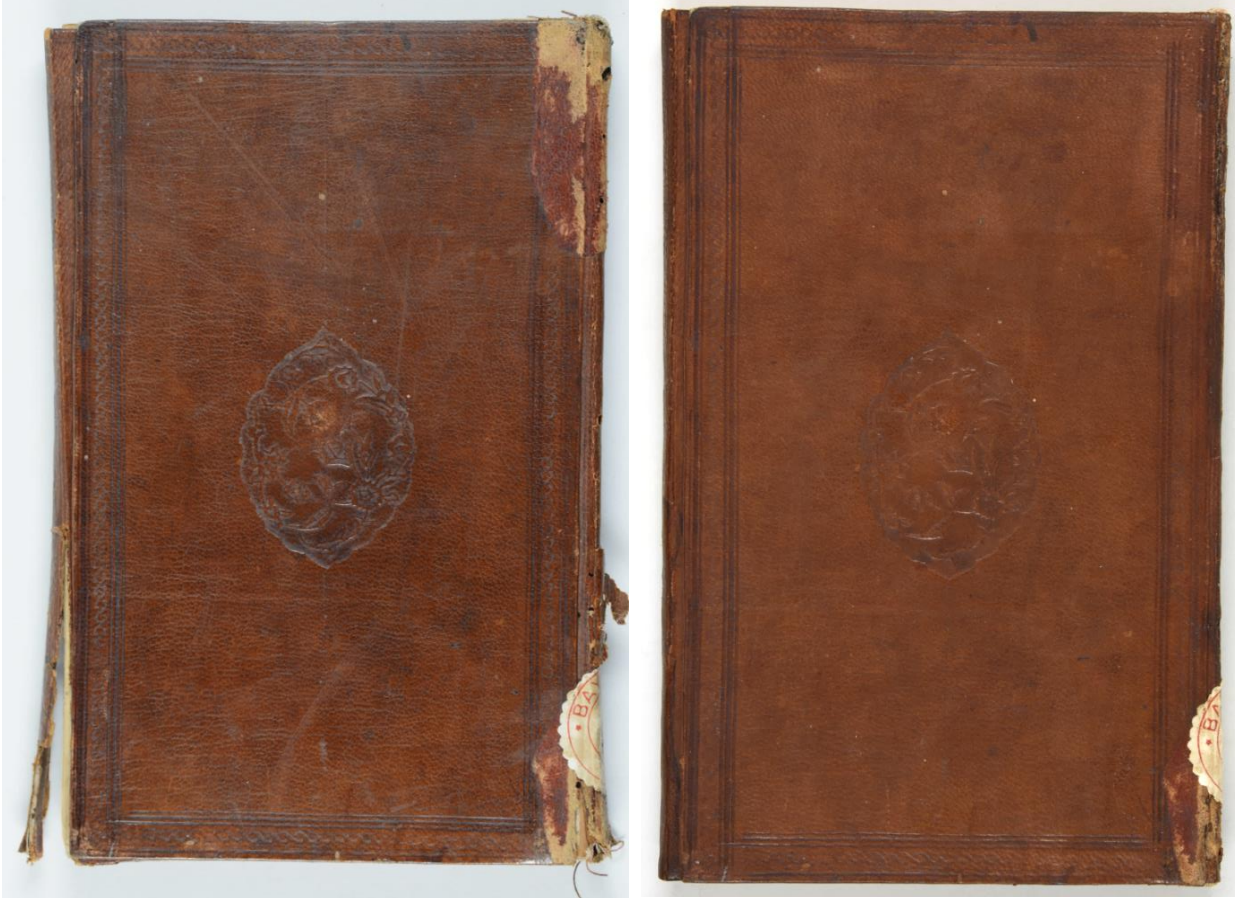
Esere keten ip ile kolon dikiş yapılmış ve var olan eski şirazeler , eksik kısımları uygun renk pamuk iplerle tamamlanarak yeniden kullanılmıştır.

KONSERVASYON - CİLT

Ciltte bulunan eski onarımlar nemlendirilerek eserden uzaklaştırılmıştır. Cildin sertap kısmında bulunan yırtıklar boyanmış deri ile içten ve dıştan nişasta tutkalı ile yapıştırılmıştır. Eserin sırt kısmında bulunan yırtık ve eksik kısımlar uygun renge boyanmış deri ile iç taraftan tamamlanmıştır. Eserin kapakları ve metni birleştirilerek nişasta ile yapıştırılmıştır. Esere uygun boyutlarda arşiv kartonundan koruma amaçlı kutu yapılmıştır.

ÖNCESİ & SONRASI

Ön kapak

ÖNCESİ & SONRASI

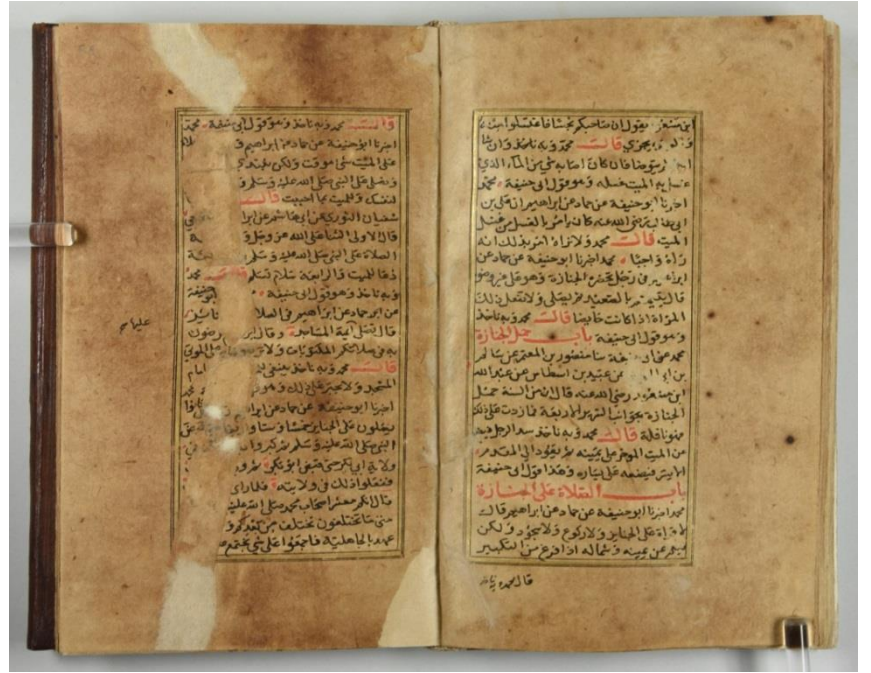
Arka kapak

ÖNCESİ & SONRASI

1b-2a

ÖNCESİ & SONRASI

ÖNCESİ & SONRASI

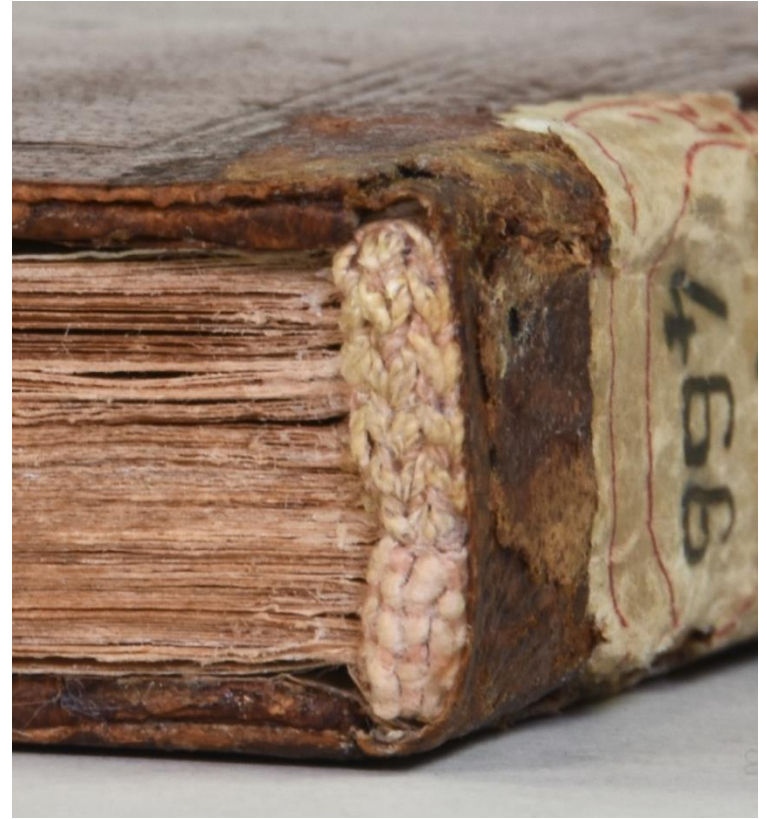

ÖNCESİ & SONRASI

Etek

ÖNCESİ & SONRASI

Etek şiraze

ÖNCESİ & SONRASI

Sirt